

Avfallshantering vid oljeolyckor

Denna text är en kortare sammanfattning av rapporten *Hantering av oljeavfall i samband med oljeolyckor till havs och de stora insjöarna*. För mer information rekommenderas att ladda ner rapporten i sin helhet. Den hittas på www.msb.se under publikationer.

Vid sanering av olja på stränder i samband med oljeolyckor uppkommer stora avfallsmängder. Val av saneringsmetod vid sanering styr till viss grad avfallsvolymen och typ av avfall. Av vikt är att sträva efter att minimera avfallsmängden vid sanering.

Hantering av avfall är omfattande reglerat både i Sverige och på EU-nivå. Allmänna bestämmelser för behandling av farligt avfall återfinns dels i miljöbalken (2, 9 och 15 kap), i avfallsförordningen (2001:1063) samt i förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899).

Lagring av oljeavfall bör ske med bästa tillgängliga teknik och miljöhänsyn för att i så stor omfattning som möjligt förhindra spridning av förorening till omgivningen. Exempelvis är lagring i täta containrar eller på tätt underlag att föredra (geotextildukar), för att undvika sekundär kontaminering. Rent lagtekniskt skiljer man på tillfällig lagring och mellanlagring. Om lagringen sker på en annan plats än där saneringen pågår ses lagringen som en mellanlagring av farligt avfall. Mellanlagring av avfall är anmälnings- eller tillståndspliktigt enligt 9 kap i miljöbalken, beroende på hur stora mängder som lagras. Avfallsmängder större än 5 ton kräver tillstånd av Länsstyrelsen och i övriga fall anmäls mellanlagringen till kommunalt miljökontor eller motsvarande. Tillfällig lagring av oljeavfall vid olyckplats, t.ex. uppsamling av olja i tunnor, säckar eller containrar kräver inte tillstånd.

Oljeavfall räknas som farligt avfall enligt avfallsförordningen (2001:1063). I praktiken är det dock inte alltid så enkelt att avgöra vad som är farligt avfall eller inte, en bedömning från fall till fall får göras vid själva saneringsarbetet av t.ex. saneringsledaren i samråd med myndighet. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att visst avfall inte skall anses utgöra farligt avfall, om avfallet av särskilda skäl inte har någon av de farliga egenskaperna som anges i bilaga 3 i avfallsförordningen. Nedan finns ett förslag till hur olika avfallstyper kan klassas, s.k. avfallskoder för oljeförorenat avfall (den sexsiffriga koden):

TYP AV AVFALL	AVFALLSKOD
Olja (flytande)	13 08 99*
Olja (fast form)	13 08 99*
Oljeförorenade jordmassor	17 05 03*
Oljeförorenade sediment	17 05 05*
Oljeförorenade material som länsar, presenningar och absorberingsmedel	15 02 02*
Döda, oljeskadade djur	13 08 99* eller 18 02 02*
(Döda djur, måttligt nedfläckade)	02 01 02

Olika alternativ för slutligt omhändertagande av oljeavfall finns. Förbränning på anläggning är den vanligaste behandlingsformen för oljehaltigt avfall (såsom olja i fast och flytande form, dukar, och annat oljekontaminerat avfall). När det gäller oljehaltigt vatten kan oljefasen avskiljas och sedan användas som bränsle och vattenfasen renas för att sedan kunna släppas till recipient. Alternativ för förorenad jord, sand och sediment är tvättning, biologisk behandling och termisk avdrivning.

Notera att det krävs tillstånd för all transport av avfall.

Nedan finns en checklista över rekommendationer och förslag. Checklistan syftar till att öka beredskapen avseende avfallslogistiken vid ett oljepåslag och effektivisera hantering av oljeavfall:

Beredskap och insatser inför ett oljepåslag

Följande kan och bör av kommuner/länsstyrelser/regionsamarbeten förberedas för att ha en beredskap inför ett eventuellt oljepåslag:

- ✓ Kartläggning av kommunens/länets kapacitet till omhändertagande av oljeavfall;
- ✓ Klarläggande av lagringsplatser för mellanlagring av större mängder oljeavfall, möjligheter och behov;
- ✓ Kartläggning av transportföretag med möjlighet att transportera farligt avfall både till havs och på land, kapacitet och utrustning;
- ✓ Diskutera med berörda aktörer en strategi för hur man bedömer olika saneringsmetoder; t.ex. välja saneringsmetod som genererar mindre avfall;

- ✓ Kontakt med anläggningar för slutligt omhändertagande i förebyggande syfte och eventuellt upprätta avtal;
- ✓ Ev. söka tillstånd för mellanlagring som sedan kan tas i bruk vid behov.
- ✓ Ta fram en oljeskyddsplan, kommunalt, med ett samarbete regionalt (i denna plan bör ovanstående punkter innefattas)

Initiala insatser gällande avfallshanteringen vid ett oljepåslag

Följande initiala insatser avseende avfallshanteringen bör ske vid ett oljepåslag:

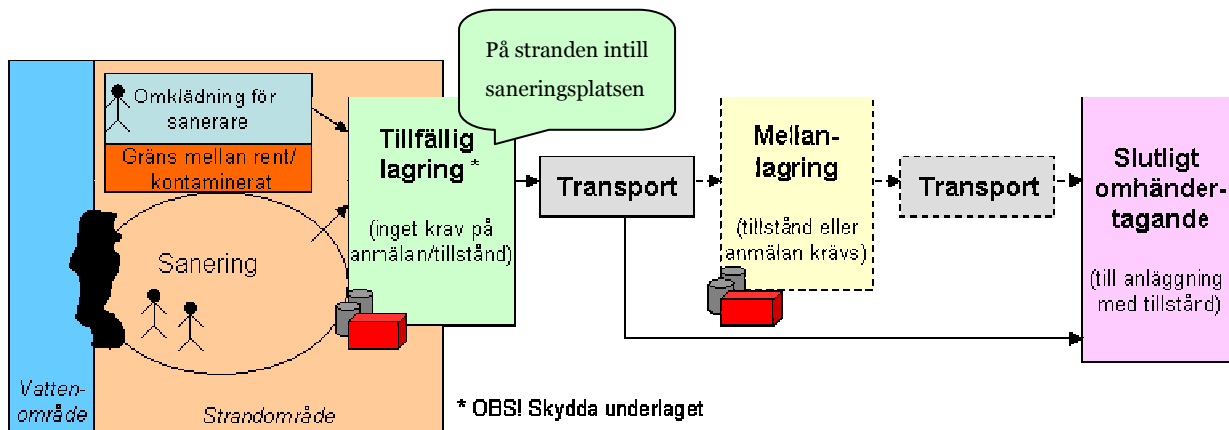
- ✓ Platser som kan bli utsatta för oljepåslag vid ett utsläpp bör i förebyggande syfte städas från skräp och bråten för att minimera mängden oljeavfall;
- ✓ Kontakt med transportföretag, som har tillstånd att transportera farligt avfall till lands och/eller havs, både för transport av avfall samt hyra av containers;
- ✓ Kontakt med anläggningar för slutligt omhändertagande;
- ✓ Identifiera lagringsplatser, möjligheter och behov;
- ✓ Samråda med berörda aktörer avseende saneringsstrategi, inklusive val av saneringsmetoder

Avfallshantering vid sanering invid stranden

Generellt gäller att avfallsmängderna skall minimeras så långt möjligt. Detta kan uppnås bl.a. genom att:

- ✓ Oljeförorenat material inte blandas med annat avfall såsom icke-farligt avfall för att mängderna farligt avfall skall minimeras, därför skall det inom saneringsområdet finnas tydlig märkning av var farligt respektive icke-farligt avfall skall läggas;
- ✓ Läcksäkra containers skall användas, viktigt att ställa sådana krav vid upphandling av material och tjänster;
- ✓ Om containers används och behöver rengöras skall detta om möjligt ske i anslutning till olycksplatsen för att minimera kontamineringen;

- ✓ Dukar och markskydd används under oljefat, tankar och saneringsplatser så att inte mark och strandområden förorenas vid själva saneringen.

Schematisk figur över saneringsinsatsens olika delar vid ett oljepåslag.

Mer att läsa

IPIECA - Guidelines for oil spill waste minimization and management, 2004. IPIECA Volume twelve. www.ipieca.org

IVL-rapport "Kvittblivning av oljeförorenat strandmaterial", Jonas Fejes, IVLs oljjour 2001-12-31.

Rapport "Hantering av oljeavfall i samband med oljeolyckor till havs och de stora insjöarna". Rapporten är framtagen av SWECO på uppdrag av dåvarande Räddningsverket, 2008.

Rapporten finns att ladda ner på www.msb.se